HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

25 februarie 2016*

„Trimitere preliminară — Libera circulație a persoanelor — Cetățenia Uniunii — Egalitate de tratament — Directiva 2004/38/CE — Articolul 24 alineatul (2) — Prestații de asistență socială — Regulamentul (CE) nr. 883/2004 — Articolele 4 și 70 — Prestații speciale în numerar de tip necontributiv — Excluderea resortisanților unui stat membru în primele trei luni de ședere în statul membru gazdă”

În cauza C-299/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia, Germania), prin decizia din 22 mai 2014, primită de Curte la 17 iunie 2014, în procedura

Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen

împotriva

Jovanna García-Nieto,

Joel Peña Cuevas,

Jovanlis Peña García,

Joel Luis Peña Cruz

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, domnii F. Biltgen și E. Levits, doamna M. Berger (raportor) și domnul S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 22 aprilie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna García-Nieto, domnul Peña Cuevas și Jovanlis Peña García și Joel Luis Peña Cruz, de M. Schmitz, Rechtsanwalt;

* Limba de procedură: germana.

— pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Möller, în calitate de agenți;

— pentru guvernul francez, de R. Coesme, în calitate de agent;

— pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

— pentru guvernul Regatului Unit, de M. Holt, în calitate de agent, asistat de B. Kennelly, barrister;

— pentru Comisia Europeană, de D. Martin, de M. Kellerbauer și de C. Tufvesson, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 4 iunie 2015,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 18 TFUE și a articolului 45 alineatul (2) TFUE, a articolelor 4 și 70 din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO L 166, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 1244/2010 al Comisiei din 9 decembrie 2010 (JO L 338, p. 35, denumit în continuare „Regulamentul nr. 883/2004”), precum și a articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen (Centrul pentru Ocuparea Forței de Muncă din arondismentul Recklinghausen, denumit în continuare „Centrul pentru Ocuparea Forței de Muncă”), pe de o parte, și domnul Peña Cuevas și doamna García-Nieto, precum și fiica lor comună, Jovanlis Peña García, și fiul domnului Peña Cuevas, Joel Luis Peña Cruz (denumiți în continuare, împreună, „familia Peña-García”), pe de altă parte, în legătură cu refuzul acestui centru de a acorda prestații ale asigurării de bază („Grundsicherung”) prevăzute de legislația germană.

Cadrul juridic

Drept internațional

3 Articolul 1 din Convenția europeană de asistență socială și medicală, semnată la Paris la 11 decembrie 1953 de către membrii Consiliului Europei și care este în vigoare din anul 1956 în Germania (denumită în continuare „Convenția de asistență”) prevede principiul nediscriminării în următorii termeni:

„Fiecare dintre părțile contractante se angajează ca resortisanții celorlalte părți contractante, aflați în situație de ședere legală în orice parte a teritoriului său căruia i se aplică prezenta convenție și care sunt lipsiți de resurse suficiente, să beneficieze de asistența socială și medicală […] prevăzută de legislația în vigoare în partea de teritoriu respectivă, la fel ca propriii resortisanți și în aceleași condiții.”

4 Potrivit articolului 16 litera (b) din Convenția de asistență, „orice parte contractantă notifică secretarului general al Consiliului Europei orice lege sau reglementare nouă care nu este încă vizată de anexa I. Cu ocazia acestei notificări, partea contractantă poate formula rezerve privind aplicarea noii sale legislații sau reglementări resortisanților celorlalte părți contractante”. Rezerva formulată de guvernul german la 19 decembrie 2011 în temeiul acestei dispoziții are următorul cuprins:

„Guvernul Republicii Federale Germania nu se angajează ca resortisanții celorlalte părți contractante să beneficieze, la fel ca propriii resortisanți și în aceleași condiții, de prestațiile prevăzute în cartea a II-a din Codul social – Protecția socială de bază pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă [(Sozialgesetzbuch Zweites Buch – Grundsicherung für Arbeitsuchende)], în versiunea în vigoare la momentul cererii [(denumită în continuare «cartea a II-a din Codul social»)].”

5 Conform articolului 16 litera (c) din Convenția de asistență, această rezervă a fost comunicată celorlalte părți la convenția menționată.

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 883/2004

6 Articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004, intitulat „Egalitatea de tratament”, prevede:

„Cu excepția cazului în care prezentul regulament prevede altfel, persoanele cărora li se aplică prezentul regulament beneficiază de aceleași prestații și sunt supuse acelorași obligații, în temeiul legislației unui stat membru, ca și resortisanții acelui stat membru.”

7 Articolul 70 din acest regulament, intitulat „Dispoziții generale”, figurează în cadrul capitolului 9 din titlul III din acesta, care se referă la „[p]restații speciale în numerar de tip necontributiv”. Acest articol prevede:

„(1) Prezentul articol se aplică prestațiilor speciale în numerar de tip necontributiv, furnizate în conformitate cu legislația care, dat fiind domeniul său de aplicare personal, obiectivele și condițiile de eligibilitate, are totodată caracteristicile legislației de securitate socială prevăzute la articolul 3 alineatul (1) și ale asistenței sociale.

(2) În sensul prezentului capitol, «prestații speciale în numerar de tip necontributiv» înseamnă prestații:

(a) care sunt destinate să furnizeze:

(i) fie o acoperire suplimentară, de substituție sau ancilară împotriva riscurilor acoperite de ramurile de securitate socială prevăzute la articolul 3 alineatul (1), care garantează persoanelor în cauză un venit minim de subzistență, avându-se în vedere situația economică și socială din statul membru în cauză, sau

(ii) exclusiv protecție specială pentru persoane cu handicap, în strânsă legătură cu mediul social al acestor persoane din statul membru în cauză

și

(b) în cazul în care finanțarea provine exclusiv din contribuții fiscale obligatorii destinate acoperirii cheltuielilor publice generale și condițiile pentru atribuirea și calcularea prestațiilor nu depind de vreo contribuție din partea beneficiarului acestora. Cu toate acestea, prestațiile furnizate ca supliment al unei prestații de tip contributiv nu se consideră prestații de tip contributiv exclusiv din acest motiv

și

(c) sunt enumerate în anexa X.

(3) Articolul 7 și celelalte capitole din prezentul titlu nu se aplică prestațiilor prevăzute la alineatul (2) din prezentul articol.

(4) Prestațiile prevăzute la alineatul (2) se acordă exclusiv în statul membru în care persoana în cauză este rezidentă, în conformitate cu legislația acestuia. Aceste prestații se acordă de către și pe spezele instituției de la locul de reședință."

8 Anexa X la Regulamentul nr. 883/2004, intitulată „Prestații speciale în bani de tip necontributiv", prevede, în ceea ce privește Republica Federală Germania, următoarele prestații:

„[…]

(b) Prestații pentru asigurarea costurilor de subzistență, în temeiul dispozițiilor de bază, pentru persoanele care caută un loc de muncă, cu excepția cazului în care, referitor la aceste prestații, condițiile de eligibilitate pentru un supliment temporar ca urmare a primirii unor prestații de șomaj [articolul 24 alineatul (1) din cartea a II-a din Codul social] sunt îndeplinite."

Directiva 2004/38

9 Potrivit considerentelor (10), (16) și (21) ale Directivei 2004/38:

„(10) În același timp, persoanele care își exercită dreptul de ședere nu trebuie să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială din statul membru gazdă în timpul unei perioade inițiale de ședere. […]

[…]

(16) Atât timp cât beneficiarii dreptului de ședere nu devin o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă, aceștia nu ar trebui să fie expulzați. Prin urmare, o măsură de expulzare nu poate constitui consecința automată a recurgerii la asistența socială. Statul membru gazdă ar trebui să verifice dacă, într-un asemenea caz, nu este vorba despre dificultăți temporare și să ia în considerare perioada de ședere, circumstanțele personale și cuantumul ajutoarelor acordate pentru a determina dacă beneficiarul constituie o sarcină excesivă pentru sistemul său de asistență socială și de a proceda, dacă este cazul, la expulzarea sa. Măsura de expulzare nu ar trebui în niciun caz să se adopte împotriva lucrătorilor care desfășoară activități salariate, a celor care desfășoară activități independente sau a persoanelor care caută de lucru, astfel cum sunt acestea definite de Curtea de Justiție, decât din motive ce țin de ordinea publică sau de siguranța publică.

[…]

(21) Cu toate acestea, ar trebui ca statul membru gazdă să fie liber să decidă dacă înțelege să acorde asistență socială în cursul primelor trei luni de ședere sau pe o perioadă mai lungă în cazul persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, persoanelor altele decât cele care desfășoară activități salariate sau activități independente, persoanelor care își păstrează acest statut și membrilor familiilor acestora sau dacă va acorda acestor persoane burse pe durata studiilor, inclusiv a formării profesionale, înainte ca acestea să primească dreptul de ședere permanentă.”

10 Articolul 6 din această directivă, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă de cel mult trei luni”, prevede:

„(1) Cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pe o perioadă de cel mult trei luni fără nicio altă condiție sau formalitate în afara cerinței de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil.

(2) Dispozițiile alineatului (1) se aplică și membrilor de familie care dețin un pașaport valabil, care nu au cetățenia unui stat membru și care îl însoțesc pe cetățeanul Uniunii ori se alătură acestuia.”

11 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni”, prevede:

„Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:

(a) sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă sau

(b) dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii, și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă […]

[…]”

12 Potrivit articolului 14 din aceeași directivă, intitulat „Păstrarea dreptului de ședere”:

„(1) Cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora au dreptul de ședere prevăzut la articolul 6 atât timp cât nu devin o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă.

(2) Cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora au dreptul de ședere prevăzut la articolele 7, 12 și 13, atât timp cât îndeplinesc condițiile prevăzute de aceste articole.

În cazuri speciale, dacă există bănuiala rezonabilă potrivit căreia un cetățean al Uniunii sau membrii familiei acestuia nu îndeplinesc condițiile prevăzute la articolele 7, 12 și 13, statele membre pot verifica aceasta. Această verificare nu se realizează în mod sistematic.

(3) Recurgerea de către un cetățean al Uniunii sau de către un membru al familiei sale la sistemul de asistență socială al statului membru gazdă nu conduce în mod automat la luarea unei măsuri de expulzare.

(4) Prin derogare de la dispozițiile alineatelor (1) și (2) și fără a aduce atingere dispozițiilor capitolului VI, o măsură de expulzare nu poate fi în niciun caz adoptată împotriva unor cetățeni ai Uniunii sau membrilor de familie ai acestora în cazurile în care:

(a) cetățenii în cauză ai Uniunii sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau independente ori

(b) cetățenii în cauză ai Uniunii au intrat pe teritoriul statului membru gazdă în căutarea unui loc de muncă. În acest caz, cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora nu pot fi expulzați atât timp cât cetățenii Uniunii pot dovedi că sunt în continuare în căutarea unui loc de muncă și că au șanse reale de a fi angajați."

13 Articolul 24 din Directiva 2004/38, intitulat „Egalitatea de tratament", prevede:

„(1) Sub rezerva dispozițiilor speciale prevăzute expres de tratat și de dreptul derivat, orice cetățean al Uniunii care, în temeiul prezentei directive, își are reședința pe teritoriul statului membru gazdă se bucură de egalitate de tratament în raport cu resortisanții statului membru respectiv în domeniul de aplicare al tratatului. Beneficiul acestui drept se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă.

(2) Prin derogare de la dispozițiile alineatului (1), statul membru gazdă nu este obligat să acorde dreptul la prestații de asistență socială în timpul primelor trei luni de ședere sau, după caz, în timpul perioadei mai lungi prevăzute la articolul 14 alineatul (4) litera (b) și nici nu este obligat ca, înainte de dobândirea dreptului de ședere permanentă, să acorde ajutoare pentru studii, inclusiv pentru formare profesională, constând în burse de studiu sau împrumuturi, unor persoane altele decât lucrătorii care desfășoară activități salariate sau independente, persoanelor care își mențin acest statut și membrilor familiilor acestora."

Dreptul german

Codul social

14 Articolul 19a alineatul 1, care figurează în cartea I din Codul social (Sozialgesetzbuch Erstes Buch), prevede cele două tipuri principale de prestații ale asigurării de bază de care beneficiază persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, după cum urmează:

„Pot fi pretinse în temeiul dreptului la asigurarea de bază pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă:

1. prestații prin care se urmărește inserția pe piața muncii;

2. prestații prin care se urmărește asigurarea subzistenței."

15 Articolul 1 din cartea a II-a din Codul social, intitulat „Funcția și obiectivul asigurării de bază pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă", prevede la alineatele 1 și 3:

„(1) Asigurarea de bază pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă urmărește să permită beneficiarilor acesteia să ducă o viață conformă cu demnitatea umană.

[…]

(3) Asigurarea de bază pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă cuprinde prestații

1. prin care se urmărește să se pună capăt sau să se reducă starea de nevoie, în special prin inserția pe piața muncii, și

2. prin care se urmărește să se asigure subzistența."

16 Articolul 7 din cartea a II-a din Codul social, intitulat „Beneficiari”, prevede la alineatul 1:

„Prestațiile prevăzute de prezenta carte sunt destinate persoanelor care

1. au împlinit vârsta de 15 ani și nu au împlinit încă limita de vârstă prevăzută la articolul 7a,

2. sunt apte de muncă,

3. sunt lipsite de mijloace materiale și

4. au reședința obișnuită în Republica Federală Germania (beneficiari apți de muncă).

Sunt excluși:

1. străinii care nu desfășoară activități salariate sau independente în Republica Federală Germania și care nu se bucură de dreptul de liberă circulație în temeiul articolului 2 alineatul 3 din Legea privind libera circulație a cetățenilor Uniunii [Freizügigkeitsgesetz/EU, denumită în continuare «Legea privind libera circulație»] și membrii familiilor acestora, în cursul primelor trei luni de ședere,

2. străinii al căror drept de ședere este justificat numai de căutarea unui loc de muncă și membrii familiilor acestora,

[…]

A doua teză a punctului 1 nu se aplică străinilor care au reședința în Republica Federală Germania conform unui permis de ședere eliberat în temeiul capitolului 2 secțiunea 5 din Legea privind dreptul de ședere [(Aufenthaltgesetz)]. Dispozițiile în materie de drept de ședere rămân neschimbate.

[…]”

17 Din cuprinsul alineatelor 2 și 3 ale respectivului articol 7 rezultă că minorii care nu sunt apți de muncă, care trăiesc cu beneficiari apți de muncă și care formează astfel împreună cu aceștia din urmă o „comunitate de nevoi” au un drept derivat la prestațiile prevăzute de cartea a II-a din Codul social.

18 Articolul 8 alineatul 1 din cartea a II-a din Codul social, intitulat „Capacitatea de muncă”, are următorul cuprins:

„Este aptă de muncă orice persoană care, într-un viitor previzibil, nu se află în incapacitate, din cauza unei boli sau a unui handicap, de a desfășura o activitate profesională cel puțin trei ore pe zi în condițiile obișnuite de pe piața muncii.”

19 Articolul 9 alineatul 1 din cartea a II-a din Codul social prevede:

„Este lipsită de resurse orice persoană care nu își poate asigura subzistența sau nu o poate asigura suficient pe baza venitului sau a patrimoniului care trebuie luat în considerare și nu primește asistența necesară din partea altor persoane, în special a membrilor familiei sale sau a altor organisme de prestații sociale.”

20 Articolul 20 din cartea a II-a din Codul social cuprinde dispoziții suplimentare privind nevoile de subzistență de bază. Articolul 21 din cartea a II-a din Codul social prevede norme cu privire la nevoile suplimentare și articolul 22 din același cod are în vedere nevoile de cazare și de încălzire. În sfârșit, articolele 28-30 din cartea a II-a din Codul social se referă la prestații de formare și de participare.

21 Articolul 1 din cartea a XII-a din Codul social, care privește ajutorul social, este redactat în următorii termeni:

„Rolul ajutorului social este de a permite beneficiarilor săi să ducă o viață conformă cu demnitatea umană. […]”

22 Articolul 21 din cartea a XII-a din Codul social prevede:

„Nu se plătesc prestații de subzistență persoanelor care sunt vizate de prestațiile prevăzute în cartea a II-a din Codul social în măsura în care sunt apte să lucreze sau ca urmare a legăturii lor de familie. […]”

Legea privind libera circulație

23 Domeniul de aplicare al Legii privind libera circulație, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, este precizat la articolul 1 din această lege:

„Prezenta lege reglementează intrarea și șederea resortisanților celorlalte state membre ale Uniunii Europene (cetățeni ai Uniunii) și a membrilor familiei lor.”

24 Articolul 2 din legea menționată prevede, în ceea ce privește dreptul de intrare și de ședere:

„(1) Cetățenii Uniunii care beneficiază de libertatea de circulație și membrii familiilor acestora au dreptul de intrare și de ședere pe teritoriul federal în conformitate cu dispozițiile prezentei legi.

(2) Beneficiază de libertatea de circulație în temeiul dreptului Uniunii:

1. cetățenii Uniunii care doresc să rămână în calitate de lucrători, în vederea căutării unui loc de muncă sau pentru a urma o formare profesională;

[…]

5. cetățenii Uniunii care nu desfășoară o activitate profesională, în conformitate cu condițiile prevăzute la articolul 4;

6. membrii familiei, în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 3 și 4;

[…]

(3) Pentru lucrătorii salariați sau care desfășoară activități independente, dreptului prevăzut la alineatul 1 nu i se aduce atingere

1. prin incapacitatea temporară de muncă, ca urmare a unei boli sau a unui accident;

2. prin șomajul involuntar confirmat de agenția pentru ocuparea forței de muncă competentă sau prin încetarea unei activități independente ca urmare a unor împrejurări care nu depind de voința lucrătorului independent, după mai mult de un an de activitate;

3. prin formarea profesională, atunci când există o legătură între formare și activitatea profesională anterioară; legătura nu este necesară în cazul în care cetățeanul Uniunii și-a pierdut involuntar locul de muncă.

Dreptul conferit de alineatul 1 se menține o perioadă de șase luni în caz de șomaj involuntar confirmat de agenția pentru ocuparea forței de muncă competentă după o perioadă de încadrare în muncă de mai puțin de un an.

[…]”

25 Articolul 3 din Legea privind libera circulație, referitor la membrii de familie, prevede:

„(1) Membrii de familie ai cetățenilor Uniunii menționați la articolul 2 alineatul 2 punctele 1-5 beneficiază de dreptul prevăzut de articolul 2 alineatul 1 atunci când însoțesc cetățeanul menționat al Uniunii sau atunci când i se alătură. Pentru membrii de familie ai cetățenilor Uniunii prevăzuți la articolul 2 alineatul 2 punctul 5, aceasta se aplică în conformitate cu condițiile de la articolul 4.

(2) Sunt membri de familie

1. soțul și rudele pe linie descendentă ale persoanelor vizate la articolul 2 alineatul 2 punctele 1-5 și 7 sau ale soților acestora, care nu au împlinit încă vârsta de 21 de ani;

2. rudele pe linie ascendentă sau descendentă ale persoanelor vizate la articolul 2 alineatul 2 punctele 1-5 și 7 sau ale soților acestora, a căror subzistență este asigurată de aceste persoane sau de soții lor;

[…]”

26 Articolul 5 din Legea privind libera circulație, intitulat „Permisul de ședere și certificatul privind dreptul de ședere permanentă”, prevede:

„(1) Certificatul privind dreptul de ședere se eliberează din oficiu și fără întârziere cetățenilor Uniunii și membrilor familiilor acestora care au cetățenia unui stat membru al Uniunii Europene și care au dreptul de a circula liber pe teritoriu.

[…]

(3) Oficiul pentru străini competent poate impune demonstrarea în mod credibil a condițiilor de acordare a dreptului prevăzute la articolul 2 alineatul 1, în termen de trei luni de la intrarea pe teritoriul federal. Indicațiile și probele necesare pentru justificare pot fi primite, cu ocazia înregistrării administrative, de către autoritatea de înregistrare competentă, care transmite indicațiile și probele oficiului pentru străini competent. […]

[…]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

27 Membrii familiei Peña-García sunt toți resortisanți spanioli. Doamna García-Nieto și domnul Peña Cuevas trăiau de mai mulți ani în cuplu într-o gospodărie comună în Spania și formau o unitate economică, fără să fie căsătoriți sau să fi încheiat un parteneriat înregistrat, împreună cu fiica lor comună Jovanlis Peña García și cu fiul încă minor al domnului Peña Cuevas, Joel Luis Peña Cruz.

28 În luna aprilie a anului 2012, doamna García-Nieto a intrat în Germania cu fiica sa Jovanlis și s-a înscris, la 1 iunie 2012, ca persoană aflată în căutarea unui loc de muncă. Începând cu 12 iunie 2012, aceasta a exercitat profesia de ajutor de bucătar, pentru care a fost afiliată, începând cu 1 iulie 2012, cu titlu obligatoriu la securitatea socială germană și a încasat o remunerație netă lunară de 600 de euro.

29 La 23 iunie 2012, domnul Peña Cuevas și fiul său s-au alăturat doamnei García-Nieto și lui Jovanlis. Până la 1 noiembrie 2012, familia Peña-García a locuit la mama doamnei García-Nieto și și-a acoperit costurile de subzistență din veniturile doamnei García-Nieto. În plus, începând cu luna iulie a anului 2012, domnul Peña Cuevas și doamna García-Nieto au încasat alocații familiale pentru copiii lor Jovanlis și Joel Luis, care sunt școlarizați de la 22 august 2012.

30 La 30 iulie 2012, familia Peña-García a depus o cerere de prestații de subzistență în temeiul cărții a II-a din Codul social la Centrul pentru Ocuparea Forței de Muncă (denumite în continuare „prestațiile în discuție”). Acesta din urmă a refuzat însă să acorde respectivele prestații, în măsura în care acestea îi privesc pe domnul Peña Cuevas și pe fiul său, pentru lunile august și septembrie ale anului 2012, respectivele prestații fiind totuși acordate începând cu luna octombrie a anului 2012.

31 Decizia prin care s-a refuzat acordarea opusă de Centrul pentru Ocuparea Forței de Muncă se întemeia pe articolul 7 alineatul 1 a doua teză punctul 1 din cartea a II-a din Codul social, ca urmare a faptului că, la momentul cererii, domnul Peña Cuevas și fiul său aveau reședința de mai puțin de trei luni în Germania și că domnul Peña Cuevas nu avea, pe de altă parte, calitatea de lucrător salariat sau de lucrător care desfășoară activități independente. Potrivit Centrului pentru Ocuparea Forței de Muncă, excluderea de la beneficiul prestațiilor în discuție se aplica și fiului domnului Peña Cuevas. Astfel, ca urmare a rezervei formulate la 19 decembrie 2011 de guvernul german în ceea ce privește Convenția de asistență, aceasta din urmă nu mai putea da naștere la drepturi.

32 Acțiunea formulată de familia Peña-García împotriva acestei decizii a Centrului pentru Ocuparea Forței de Muncă a fost admisă de Sozialgericht Gelsenkirchen (Tribunalul de Contencios Social din Gelsenkirchen), care a înlăturat motivele de excludere prevăzute la articolul 7 alineatul 1 a doua teză punctul 1 din cartea a II-a din Codul social pentru motive legate de economia legislației naționale. Centrul pentru Ocuparea Forței de Muncă a declarat apel împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere, Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia).

33 Instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a excluderii complete de la beneficiul prestațiilor în discuție în ipotezele prevăzute la articolul 7 alineatul 1 a doua teză punctul 1 din cartea a II-a din Codul social.

34 În aceste condiții, Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Cu excepția acordării prestațiilor exclusiv în statul membru în care persoana în cauză este rezidentă, care este prevăzută la articolul 70 alineatul (4) din Regulamentul nr. 883/2004, principiul nediscriminării prevăzut la articolul 4 din regulamentul menționat se aplică și prestațiilor speciale în numerar de tip necontributiv, în sensul articolului 70 alineatele (1) și (2) din regulamentul respectiv?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, dispozițiile care transpun articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 în dreptul național pot restrânge principiul egalității de tratament prevăzut la articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004 și, dacă este cazul, în ce măsură, având în vedere că în temeiul acestora se refuză, fără excepție, accesul la aceste prestații în primele trei luni de ședere atunci când cetățenii Uniunii nu sunt nici lucrători salariați sau lucrători care desfășoară o activitate independentă și nici nu au dreptul de liberă circulație în Republica Federală Germania în temeiul articolului 2 alineatul 3 din Legea privind libera circulație?

3) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, alte principii ale nediscriminării – în special dispozițiile coroborate ale articolului 45 alineatul (2) TFUE și ale articolului 18 TFUE – se opun unei dispoziții de drept național care refuză, fără excepție, să acorde cetățenilor Uniunii, în

primele trei luni de ședere, o prestație socială menită să le asigure subzistența și să le faciliteze accesul pe piața muncii, atunci când în Republica Federală Germania acești cetățeni ai Uniunii nu sunt nici lucrători salariați sau lucrători care desfășoară o activitate independentă și nici nu au dreptul de liberă circulație în temeiul articolului 2 alineatul 3 din Legea privind libera circulație, dar pot face dovada unei legături reale cu statul membru gazdă și în special cu piața muncii din statul membru gazdă?"

35 Prin decizia din 19 martie 2015, instanța de trimitere a decis totuși că nu era necesar să se răspundă la prima întrebare, dat fiind că o întrebare având același conținut ca aceasta fusese adresată în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), iar Curtea a dat un răspuns afirmativ la aceasta, hotărând că „Regulamentul nr. 883/2004 trebuie interpretat în sensul că «prestațiile speciale în numerar de tip necontributiv» în sensul articolului 3 alineatul (3) și al articolului 70 din acest regulament intră în domeniul de aplicare al articolului 4 din regulamentul menționat".

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua întrebare

36 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 24 din Directiva 2004/38 și articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru care exclude de la beneficiul anumitor „prestații speciale în numerar de tip necontributiv", în sensul articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004, și care constituie de asemenea o „prestație de asistență socială", în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, resortisanții altor state membre care se află într-o situație precum cea menționată la articolul 6 alineatul (1) din respectiva directivă.

37 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în Hotărârea Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctele 44-46), Curtea a statuat deja că prestații precum prestațiile în discuție nu pot fi calificate drept prestații de natură financiară care sunt menite să faciliteze accesul pe piața muncii a unui stat membru, ci trebuie considerate „prestații de asistență socială", în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.

38 În ceea ce privește accesul la astfel de prestații, un cetățean al Uniunii nu poate pretinde o egalitate de tratament cu resortisanții statului membru gazdă în temeiul articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 decât dacă șederea sa pe teritoriul statului membru gazdă respectă condițiile Directivei 2004/38 (Hotărârea Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 69, și Hotărârea Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 49).

39 Astfel, a admite că persoane care nu beneficiază de un drept de ședere în temeiul Directivei 2004/38 pot pretinde un drept la prestații de asistență socială în aceleași condiții ca și cele aplicabile resortisanților naționali ar fi contrar unui obiectiv al directivei menționate, enunțat în considerentul (10), care urmărește să se evite ca cetățenii Uniunii resortisanți ai altor state membre să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială din statul membru gazdă (Hotărârea Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 74, și Hotărârea Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 50).

40 În consecință, pentru a se determina dacă prestații de asistență socială precum prestațiile în discuție pot fi refuzate în temeiul derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, trebuie să se verifice în prealabil aplicabilitatea principiului egalității de tratament amintit la articolul 24 alineatul (1) din directiva menționată și, prin urmare, legalitatea șederii pe teritoriul statului membru gazdă a cetățeanului Uniunii vizat (Hotărârea Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 51).

41 Trebuie să se constate în această privință că, astfel cum reiese din dosarul prezentat Curții, domnul Peña Cuevas își poate întemeia dreptul de ședere pe articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

42 Astfel, această dispoziție prevede că cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă de cel mult trei luni fără nicio altă condiție sau formalitate în afara cerinței de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil, iar articolul 14 alineatul (1) din această directivă prevede păstrarea acestui drept atât timp cât cetățeanul Uniunii și membrii familiei sale nu devin o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă (Hotărârea Ziolkowski și Szeja, C-424/10 și C-425/10, EU:C:2011:866, punctul 39, precum și Hotărârea Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 70).

43 În aceste condiții, trebuie să se arate însă că, într-un astfel de caz, statul membru gazdă poate invoca derogarea de la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 pentru a refuza să acorde respectivului cetățean prestația de asistență socială solicitată (Hotărârea Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 70).

44 Astfel, din textul acestei dispoziții reiese în mod expres că statul membru gazdă poate refuza să acorde altor persoane decât lucrătorii salariați, lucrătorii care desfășoară activități independente sau cele care își mențin acest statut orice prestație de asistență socială în primele trei luni de ședere.

45 Or, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 70 din concluzii, dispoziția menționată este conformă cu obiectivul menținerii echilibrului financiar al sistemului de asistență socială al statelor membre urmărit de Directiva 2004/38, astfel cum reiese printre altele din considerentul (10) al acesteia. Dat fiind că statele membre nu pot impune cetățenilor Uniunii să dețină mijloace de subzistență suficiente și o asigurare medicală personală atunci când locuiesc pentru o durată maximă de trei luni pe teritoriile lor, este legitim să nu se impună statelor membre menționate să le acorde asistență acestor cetățeni în perioada respectivă.

46 În acest context, trebuie precizat de asemenea că, deși Directiva 2004/38 impune ca statul membru gazdă să ia în considerare situația individuală a unei persoane interesate atunci când intenționează să adopte o măsură de expulzare sau să constate că această persoană constituie o sarcină excesivă pentru sistemul național de asistență socială în cadrul șederii sale (Hotărârea Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punctele 64, 69 și 78), o asemenea examinare individuală nu se impune totuși într-un caz precum cel din cauza principală.

47 Astfel, în Hotărârea Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 60), Curtea a afirmat deja că Directiva 2004/38, stabilind un sistem gradual de menținere a statutului de lucrător, care urmărește securizarea dreptului de ședere și a accesului la prestații sociale, ia în considerare ea însăși diferiți factori ce caracterizează situația individuală a fiecărui solicitant al unei prestații sociale și în special durata exercitării unei activități economice.

48 Prin urmare, dacă o astfel de examinare nu este necesară în cazul unui cetățean aflat în căutarea unui loc de muncă care nu mai are statutul de lucrător, acest lucru este *a fortiori* valabil în ceea ce privește persoanele care se află într-o situație cum este cea a domnului Peña Cuevas în cauza principală.

49 Astfel, întrucât permite persoanelor interesate să își cunoască în mod neechivoc drepturile și obligațiile, excepția prevăzută la articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 1 din cartea a II-a din Codul social coroborat cu articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, potrivit căreia Republica Federală Germania nu are obligația să acorde dreptul la asistență socială în primele trei luni de ședere a unui cetățean al Uniunii pe teritoriul său, este de natură să garanteze un nivel ridicat de securitate juridică și de transparență în cadrul acordării prestațiilor de asistență socială ale asigurării de bază, fiind în același timp conform cu principiul proporționalității (a se vedea prin analogie Hotărârea Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 61).

50 În plus, în ceea ce privește examinarea individuală prin care se urmărește realizarea unei aprecieri globale a sarcinii pe care ar reprezenta-o în mod concret acordarea unei prestații pentru întregul sistem național de asistență socială în discuție în litigiul principal, trebuie amintit că ajutorul acordat

unui singur solicitant poate fi cu greu calificat drept „sarcină excesivă” pentru un stat membru, în sensul articolului 14 alineatul (1) din Directiva 2004/38, în măsura în care ar putea afecta statul membru vizat nu după ce a fost sesizat cu o cerere individuală, ci în mod necesar după acumularea tuturor cererilor individuale care i-ar fi adresate (a se vedea Hotărârea Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 62).

51 În aceste condiții, articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 nu se opune unei reglementări naționale cum este cea în discuție în litigiul principal în măsura în care aceasta exclude de la beneficiul anumitor „prestații speciale în numerar de tip necontributiv”, în sensul articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004, resortisanții altor state membre care se află într-o situație precum cea menționată la articolul 6 alineatul (1) din respectiva directivă.

52 Aceeași concluzie se impune în ceea ce privește interpretarea articolului 4 din Regulamentul nr. 883/2004. Astfel, prestațiile în discuție, care constituie „prestații speciale în numerar de tip necontributiv” în sensul articolului 70 alineatul (2) din regulamentul menționat, se acordă, în temeiul alineatului (4) al aceluiași articol, exclusiv în statul membru în care persoana în cauză este rezidentă, în conformitate cu legislația acestui stat. Rezultă că nimic nu se opune ca asemenea prestații să fie refuzate unor resortisanți ai altor state membre care nu au calitatea de lucrători salariați sau de lucrători care desfășoară activități independente ori unor persoane care își mențin acest statut în primele trei luni de ședere în statul membru gazdă (a se vedea în acest sens Hotărârea Brey, C-140/12, EU:C:2013:965, punctul 44, și Hotărârea Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 83).

53 Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 24 din Directiva 2004/38 și articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004 trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări a unui stat membru care îi exclude de la beneficiul anumitor „prestații speciale în numerar de tip necontributiv”, în sensul articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004, și care constituie de asemenea o „prestație de asistență socială”, în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, pe resortisanții altor state membre care se află într-o situație precum cea menționată la articolul 6 alineatul (1) din respectiva directivă.

Cu privire la a treia întrebare

54 Dat fiind că a treia întrebare a fost adresată în ipoteza în care s-ar da un răspuns negativ la prima întrebare, iar Curtea a dat un răspuns afirmativ la o întrebare având același conținut, adresată în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) și Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), nu mai este necesar să se răspundă la a treia întrebare preliminară.

Cu privire la cheltuielile de judecată

55 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 24 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE și articolul 4 din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind

coordonarea sistemelor de securitate socială, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 1244/2010 al Comisiei din 9 decembrie 2010, trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări a unui stat membru care îi exclude de la beneficiul anumitor „prestații speciale în numerar de tip necontributiv”, în sensul articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004, și care constituie de asemenea o „prestație de asistență socială”, în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, pe resortisanții altor state membre care se află într-o situație precum cea menționată la articolul 6 alineatul (1) din respectiva directivă.

Semnături